

Paper 1 Insert

METİNLER KİTAPÇIĞI

2025-2027 syllabus biçimine uygun özgün deneme

INFORMATION / AÇIKLAMA

- Bu kitapçıkta Metin A, Metin B ve Metin C yer almaktadır.
- Kitapçık üzerinde işaretleme yapabilirsiniz; bütün cevaplarınızı soru kitapçığına yazınız.

Metin A

Abdülhak Şinasi Hisar, Fehim Bey ve Biz - romandan alınmış parça

Fahim Bey her zamanki değişmez, uslu ve iyi hâliyle bazı tesadüflerimizde beni son görüşümüzde bıraktığı noktada bulacağını sanırdı. Hâlbuki ben bazen bu arada inkılaplar geçirmiş olurdum. Mesela sevdiğim bir mevcudiyeti kaybederek kendimi öksüz duyardım. Bu esnada teselliye, avunmaya ihtiyacım olurdu. Bilhassa çocukça sözler duymak isterdim. Ona rastgelsem kendisini daha fazla dinleyebilmek için elimden geleni yapardım. O memnun olurdu. Yine mesela bir iş takip ederek sayımı bir tek mevzua hasrederdim. Vaktimin ve dikkatimin en ufak bir kırıntısını israf etmek bana haram görünürdü. Ona rastgelsem nazarlarımı söndürürdüm. O mahzun olurdu. Belki manasız bulunduğu bu değişmelerime şaşarak beni anlamıyordu. Hâlbuki bunda anlaşılmayacak sanki ne vardır? Aynı gün içinde saatten saate değişiriz. Kaygısız bir çocuk, hırslı bir genç, uslanmış bir yaşlı adam ve biçare bir ihtiyar olabiliriz. Aynı yirmi dört saat içinde yalnız kalmaya susar, başkalarıyla görüşmeye acıkırız. Mevsimlere göre değişen tabiat kadar hislerimize göre de yüzümüz değişir, biz değişiriz. Memur gündüzki çatık kaşlı amirinin gece yarısı barda vefalı, coşkunu, açılmış yüzünü görse belki onu tanıyamayacağı gelir. Hâlbuki o aynı adamdır. Biz aynı adamız. Lakin dakikadan dakikaya başkalaşırız. Hele, bir devlet adamıyla, bir vekille görüşen insanların, bukalemunlar gibi, yüzlerinin, gözlerinin renk değiştirdiklerini fark ederiz. Konuştukları adamın kanaatleri, zevkleri, duyguları, kendi hüviyetlerine dolmaya başlar. Fahim Bey görüşse -dosyalarının kerametine evvelinden kaniymiş gibi- vekille o kadar hemayar, o kadar karşı o kadar hürmetkâr, muhabetkâr görünecekti ki, yüzünün manası ve çizgileri yepyeni manalar ve şekiller alacaktı. Zamanlar geçtikçe, ben gitgide yorgun uyuyup gittikçe mahzun uyandıkça ona tesadüflerimin memnuniyetsizlik nispeti, eskisinin aksine olarak, memnuniyet nispetini geçiyordu. Benzini bitmiş bir otomobil gibi, ben bütün tahammül kabiliyetimi tüketmiş olduğum bir anda Fahim Beye rastgelsem o her zamanki hâlim ve selim hâliyle, benim bu halsizliğimden habersiz, yine eskisi gibi tebessümle bakardı. Bense, şehrin içlerini dışlarını bildiğim bu sokaklarını eski birer kaltak gibi gördüğüm bu anda, Fahim Beyi de, ne yapayım, biraz ahmak ve bunak bulmaktan kendimi alamadığım olurdu. Bir de, Fahim Beye açılmamış olan bir mevzu daha, bir de, insan iyi kitaplara kavuştuktan sonra, alelade kimselerin sözlerine karşı müşkülpesent davranır oluyor. Bir Shakespeare, elbette ki, herkesten daha ziyade alaka çekiyor, o, etrafımızdakilerden pek daha mühim olduğu hâlde, biz, eserlerini okumayı hâlâ bitiremediğimizi düşünüyor ve hele ecdattan kalma mukaddes mirasın her şubesinden şuuruna payını aldıktan sonra, çok kere kendini bir nevi musiki ile -zengin demek istemiyorum, fakat tok, olgun, dolgun buluyor. Fikrin ve ruhun bu servetini bilhassa duyuran -içinde şiirimize muhalif hiçbir rüzgârın esmediği yalnızlık ve sükût nefis oluyor. Kitapların iyileri ve ruhumuzda takdis ettiğimiz faziletler bizi insanlar hakkında daha müşkülpesent bırakıyor. İnsan artık vaktini yabancılara karşı müdafaa etmek sevdasına düşüyor. Tecrübelerin bize verdiği kemal yemek, yürümek, dinlenmek ve uyumak gibi işlerden artakalan bütün vaktimizi ancak aşkımız ve sayımız arasında taksim etmeyi amir olmalıdır. Size kıymet verebileceğiniz bir haberi değil, ancak kendi taşıdığı boşluğu getiren bir insana, yani insanların çoğuna rastgeldiniz mi, "Siz daha ağzınızı açmadan ben ne söyleyebileceğinizi biliyorum!" diyerek kaçmak arzusu duyuyorsunuz. Dahası var: Gözlerin yavaş yavaş çoğalan ilmi maneviyata gittikçe daha çok nüfuz etmeye sebep oluyor. Bir yaştan sonra zehirlenmiş gözlerimiz artık zahiri görmekle kanmıyor, batını da görüyor. Hakikatlerin temizlenmiş sathında kalmıyor, içlerine, gizlenen yaralarına da nüfuz ediyor. Söyleyen dinlerken duyduğumuz sözler bize şeffaf görünüyor. Yalnız işittiğimizizin yalan olduğunu değil, aynı zamanda söylenmeyen doğruyu da duyuyoruz. Herkes özünü sakladığını umarken aldanır, acemidir, bunu saklayamaz; fakat kimse karşısındakinin maksatlarını duyarken aldanmaz, üstattır, gözünden hiçbir şey kaçırmaz. Karşımızda söyleyen her şeyi tahrif ederken biz ona içimizden "Sen dilediğini söyle. Ben istediğini biliyorum. Yalanını duyarken doğruyu da anlıyorum!" diyoruz.

Kaynak: Kullanıcının sağladığı metin; yazım ve noktalama yalnızca okunabilirlik için sınırlı ölçüde düzenlenmiştir.

Metin B

Empatinin Anatomisi - National Geographic yazısından IGCSE çalışması için uyarlanmıştır.

Bilim insanları, empatinin yalnızca “iyi bir insan olma” meselesi olmadığını; beynin farklı bölgeleri, genetik özellikler ve sosyal deneyimlerin birlikte etkilediği karmaşık bir süreç olduğunu düşünüyor. Görüntüleme çalışmaları, başkalarının acısını fark etme, yüz ifadelerini okuma, insanların niyetlerini tahmin etme ve onların bakış açısını kavrama sırasında beynin çeşitli bölgelerinin etkinleştiğini gösteriyor.

Empati herkeste aynı düzeyde ortaya çıkmıyor. Bazı çocuklar daha bebeklik döneminde bile başkasının ağlamasına tepki verirken bazıları başkalarının sıkıntısına karşı daha kayıtsız kalabiliyor. Araştırmacılar, bu farklılıkların yalnızca doğuştan gelen özelliklerle açıklanamayacağını vurguluyor. Çocuğun aile ortamı, yetiştirilme biçimi ve çevresindeki yetişkinlerin davranışları da empati gelişiminde rol oynuyor.

Empati eksikliğinin en uç örneklerinden biri psikopatik özellikler taşıyan kişilerde görülüyor. Nörobilimci Kent Kiehl’in mahkûmlar üzerinde yaptığı beyin taramalarında, duygu işleme, karar verme, dürtüleri kontrol etme ve hedef belirleme ile ilişkili bazı bölgelerde farklılıklar bulundu. Psikopatik özellikleri yüksek kişilerin korku içindeki yüzlere daha düşük tepki verdiği, buna karşılık başkalarının ne hissettiğini zihinsel olarak çözümleyip duyguyu taklit etmeyi öğrenebildiği gözlemlendi.

Araştırmacılar bunun tersini de inceliyor. Hiç tanımadıkları insanlara böbrek bağışlayan kişiler üzerinde yapılan çalışmalarda, bu insanların korku ifadesi taşıyan yüzlere daha güçlü tepki verdiği ve bazı beyin bölgelerinin ortalamadan daha büyük olduğu belirlendi. Başkasının sıkıntısını fark etme yeteneğinin olağanüstü yardım davranışlarıyla bağlantılı olabileceği düşünülüyor.

Yine de biyoloji kader anlamına gelmiyor. Şiddete eğilimli gençlerle çalışan Mendota Genç Tedavi Merkezi’nde cezalandırma yerine olumlu davranışı ödüllendiren bir yaklaşım uygulanıyor. Merkezin izleme çalışmalarında programa katılan gençlerin sonraki yıllarda daha az ve daha hafif suç işlediği gözlemlenmiş. Benzer biçimde merhamet üzerine yapılan çalışmalar da yetişkin beyninin belirli ölçüde esnek olduğunu; empatinin uygun koşullarda geliştirilebilen bir beceri olabileceğini düşündürüyor.

Kaynak metin: National Geographic Türkiye, Ocak 2018. Bu deneme için kısaltılmış ve düzenlenmiştir.

Metin C

Empati Her Zaman İyi Bir Rehber midir? - özgün görüş metni

Empati çoğu zaman tartışmasız biçimde olumlu bir özellik gibi sunulur. Birinin acısını hissedebilmek, onun bakış açısını anlamak ve yardım etme isteği duymak insan ilişkileri için değerlidir. Ancak kararlarımızı yalnızca empatiye dayandırmak her zaman adil ya da doğru sonuçlar doğurmayabilir.

- 5 İnsanlar genellikle kendilerine benzeyen, yüzünü gördükleri ya da hikâyesini ayrıntılı biçimde bildikleri kişilere karşı daha yoğun empati hisseder. Buna karşılık uzakta yaşayan, hiç tanımadıkları veya büyük bir grubun parçası olan insanların sıkıntısı daha soyut kalabilir. Bu nedenle tek bir kişinin ayrıntılı hikâyesi bizi hemen harekete geçirirken binlerce kişiyi ilgilendiren daha büyük bir sorun aynı etkiyi yaratmayabilir.
- 10 Aynı sorun yakın çevremizde de görülebilir. Sevdiğimiz bir arkadaşımızın yaptığı yanlışın onun açısından kolayca açıklarken, aynı davranışı tanımadığımız birinin yapması hâlinde daha sert yargılayabiliriz. Başka bir deyişle empati, tarafsızlık sağlamaz; bazen mevcut yakınlıklarımızı ve önyargılarımızı güçlendirebilir.
- Bir başka güçlük, sürekli olarak başkalarının acısını hissetmenin yorucu olabilmesidir.
- 15 Öğretmenler, sağlık çalışanları veya sosyal hizmet uzmanları her karşılaştıkları acıyı kendi acıları gibi yaşarlarsa bir süre sonra duygusal olarak tükenebilirler. Yardım etmek için her zaman aynı duyguyu yaşamak gerekmez. Bazen daha sakin biçimde durumu anlamak, ihtiyaçları belirlemek ve neyin gerçekten yararlı olacağına karar vermek daha etkili olabilir.
- Bu yüzden empati ile şefkat arasında ayrım yapmak yararlı olabilir. Empati bir başkasının duygusunu paylaşmaya dayanırken şefkat, o kişinin sıkıntısını fark edip yardım etmeye yönelmeyi içerir. Şefkat, duygusal yakınlığı reddetmez; fakat karar verirken adalet, ölçülülük ve uzun vadeli sonuçları da hesaba katmayı mümkün kılar. Dolayısıyla mesele empatinin iyi ya da kötü olması değildir; onu eleştirel düşünme, adalet duygusu ve sorumlulukla dengeleyebilmektir.
- 20

Bu IGCSE denemesi için hazırlanmış özgün görüş metnidir.